

Dansk Metals kommentarer til Regeringens debatoplæg til Globaliseringsrådet om:

Erhvervsuddannelser i verdensklasse, august 2005

En erhvervsuddannelse er mere end en ungdomsuddannelse

Ungdomsuddannelser er i Danmark de uddannelser, der følger efter grundskolen. De skal alle sikre en forberedelse til at kunne uddanne sig videre. Men i modsætning til de gymnasiale uddannelser er Erhvervsuddannelserne også kompetencegivende og de fleste med en erhvervsuddannelse anvender uddannelsen som grundlag for deres videre karriere, vedligeholdt gennem Voksen- og Efteruddannelsessystemet.

Erhvervsuddannelserne giver altså både en billet direkte til arbejdsmarkedet og et godt grundlag for at læse videre. Vi skal derfor til stadighed arbejde på, at erhvervsuddannelserne er af høj kvalitet, tilpasset såvel nutidens som fremtidens krav og dermed attraktive for dem, der står foran et erhvervsvalg.

Erhvervsuddannelserne rummer et tilbud til alle: Dem med folkeskolebaggrund, dem fra gymnasiet og Htx, dem fra arbejdspladserne, der aldrig fik en uddannelse og dem, som har lyst til en ny uddannelse. Kort sagt alle.

At erhvervsuddannelserne i årtier har været grupperet sammen med de øvrige ungdomsuddannelser giver nemt et fejlagtigt og misvisende billede af dem. Vi må derfor gøre mere for at præcisere, at en erhvervsuddannelse, til forskel fra de øvrige ungdomsuddannelser, giver en direkte erhvervskompetence, som de fleste endda vælger som grundlag for resten af deres karriere. Erhvervsuddannelserne har derfor mere til fælles med KVU end med de øvrige ungdomsuddannelser.

Vekseluddannelsesprincippet skal fastholdes

Erhvervsuddannelserne er vekseluddannelser, hvor uddannelsesforløbet veksler mellem skole og arbejdsplads. Den sidste del kaldes praktik, men det er vigtigt at understrege, at det afgørende ved praktik er, at de unge arbejder sammen med andre fra faget, at de udfører produktion i samarbejde med de andre og derved socialiseres og udvikles fagligt.

For lærlingen (eleven) er tilknytningen til lærepladsen (virksomheden) normalt den bærende forankring under uddannelsen, medens skoleopholdene opfattes som kortere afbrydelse af arbejdsrelationerne for at tanke teori på.

Derfor er skolepraktik - i mangel af praktikplads på en virksomhed - ikke nogen ideel løsning og bør kun anvendes, hvis alt andet glipper. I mangel af "rigtige" praktikpladser må vi derfor i stedet arbejde på at skabe praktik på produktionscentre, der så vidt mulig skal ligne og fungere som en privat produktionsarbejdsplads. Dette kan ske ved at producere egne produkter eller serviceydelser, som kan være underleverancer til områdets virksomheder eller egentlige produkter eller serviceydelser til markedet. Produktionscentre kunne organiseres som andelsselskaber ejet af virksomheder, uddannelsesinstitutioner m.v. i lokalområdet.

Erhvervsuddannelse giver unikke kompetencer

De danske tekniske erhvervsuddannelser sikrer os unikke kompetencer, fordi de sikrer os arbejdskraft med faglige kvalifikationer, som kun få andre lande (især Tyskland og Schweiz) kan matche.

Den danske håndværksbaserede uddannelse, som stadig er grundkernen i de tekniske erhvervsuddannelser, udvikler en arbejdskraft, der kan kombinere god teoretisk viden med praktisk håndelag. Den teknisk erhvervsuddannede del af arbejdsstyrken udmærker sig ved at kunne og turde tage selvstændigt ansvar for sit arbejde, forholde sig konstruktivt kritisk til en ordre, være i stand til hurtigt at tilegne sig ny teknologi i såvel produkter som værktøj og maskiner og ved at kunne reagere på pludseligt opståede forandringer i produktionsforløbet.

Derved sikres muligheden for f.eks. at kunne producere designede produkter med høj kvalitet i finish samt for at omstille produktionen i hurtigt tempo i forbindelse med produktion af små serier helt ned til prototyper. Desuden er danske teknisk erhvervsuddannede i stand til alene eller i teams med andre faggrupper at tage ansvar for udvikling og design af produkter og produktionsprocesser.

Trindeling

Et vigtigt punkt i den løbende debat om udformningen af den praktiske oplæring i alle vekseluddannelser er balancen mellem bredde og specialisering. Tendensen i de senere år har været, at uddannelserne bliver gjort bredere - modsat tendensen i 60'erne, hvor uddannelserne blev mere specialiserede. I den politiske beslutning handler det altså om at finde balance mellem bredde og specialisering.

Trindeling af erhvervsuddannelser aktualiserer denne problemstilling. Hvis uddannelserne bliver for brede, er der fare for, at de taber forbindelsen til praksis i brancherne. Hvis uddannelserne bliver for specialiserede mistes den faglige fleksibilitet i forhold til beskæftigelsessituationen.

Et af hovedargumenterne for udvidelsen af den skolebaserede del af erhvervsuddannelserne har været, at fokus flyttes fra snævre, specifikke og erhvervsfaglige kvalifikationer til brede, almene og personlige kvalifikationer.

Besluttes det at indføre trindelingen af erhvervsuddannelserne, skal det tænkes ind i modeller, hvor den skolebaserede uddannelse stadig sammentænkes med det, der læres på arbejdspladsen. En trindelt erhvervsuddannelse skal på den ene side have et ungdomsuddannelsesperspektiv, men på den anden side give en erhvervskompetence. Det er derfor vigtigt, at målet i en trindelt uddannelse bidrager såvel til den unges grundlæggende faglige læring som til den almentfaglige læring.

Det er centralt for en trindeling af erhvervsuddannelserne, at praktikperspektivet opretholdes og at der dermed holdes fast i et fortsat arbejdsgiverengagement omkring det at sikre virksomhedspraktik i uddannelserne.

Trindeling kan på denne måde ses som en mulig vej til fornyelse og forbedringer i erhvervsuddannelserne.

Det er afgørende, at første trin af en erhvervsuddannelse giver reel jobkompetence, og matcher en faktisk efterspørgsel efter kompetencer, så uddannelserne ikke bliver en beskæftigelsesmæssig blindgyde. Samtidig bør det fastholdes, at der for alle, der påbegynder en erhvervsuddannelse, er mulighed for at fortsætte på et mere specialiseret trin to, der sikrer høj faglig kompetence samt adgang til videreuddannelse.

Der skal endvidere være mulighed for at fortsætte på et tredje trin af en erhvervsuddannelse, der giver uddannelse på et videregående niveau. Denne mulighed skal være en indbygget del af erhvervsuddannelsernes fremtidig indretning, hvorfor de relaterede korte videregående uddannelser (KVU) skal revurderes og gentænkes i sammenhæng med erhvervsuddannelserne.

De 3 trin vil rette sig til forskellige grupper af unge :

- Trin 1 skal give unge med svagere forudsætninger mulighed for at få en kompetencegivende uddannelse på et mere afgrænset fagområde.
- Trin 2 skal give de fleste unge et tilbud, der svarer til det nuværende faglige niveau, og fortsat udgøre kernen i erhvervsuddannelserne, mens
- Trin 3 skal give de stærke og afklarede unge, der ønsker at få en faglig uddannelse på højt niveau, mulighed for dette.

En uddannelse på trin 1 skal altså ikke ses som en uddannelse af en lavere klasse, men som en uddannelse, der giver fuld kompetence teoretisk og praktisk, men på et mere afgrænset kompetenceområde. Det udelukker ikke en, der er uddannet på trin 1, fra at videreudvikle sine kompetencer efterfølgende, men så går vejen via det teoretiske indhold i trin 2.

Der bør som udgangspunkt sigtes på, at vægtningen mellem andelen af unge på de tre niveauer udgør 10-80-10 pct.

Det er en klar forudsætning for gennemførelsen af en nyorientering af erhvervsuddannelserne med en sådan trindeling, at problemerne omkring fremskaffelse af det tilstrækkelige antal praktikpladser og/eller praktikpladskompenserende praktik på produktionscentre (som beskrevet ovenfor) løses.

Endvidere er det afgørende, at den meget høje beskæftigelsesgrad og tilsvarende lave ledighed blandt unge med afsluttet erhvervsuddannelse kan fastholdes i et nyt trindelt erhvervsuddannelsessystem. Det er derfor en afgørende forudsætning, at der eksisterer en reel efterspørgsel efter unge med kompetencer svarende til fremtidige erhvervsuddannelser på trin 1, så et klart arbejdsmarkedsperspektiv fastholdes. Der er for os at se ingen perspektiver i at uddanne unge til et ikke-eksisterende arbejdsmarked.

Niveaudeling

Det er afgørende, at fremtidens erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner kan udnytte de ressourcer, som forefindes på institutionen til fordel de unge. Der skal skabes øget rum og mulighed for niveaudeling i fag i hele uddannelsesforløbet. Det betyder, at vi skal have institutioner, der i langt højere grad udnytter de muligheder for øget individualisering og specialisering, som kan skabes ved at fusionere systemer som HTX, HHX, EUD og KVV på en og samme institution med øje for udvikling af den enkelte elev.

En sådan fusion af de nævnte områder vil give bedre værktøjer i de faglige udvalgs arbejde med trindeling af de erhvervsrettede uddannelser.

Bærende principper

1. Folkeskolen som ”fødekæde”

- Erhvervsuddannelser i verdensklasse fordrer, at den forudgående uddannelse i folkeskolen lever op til de krav, der stilles til 9.klasses afgangseksamen.
- Bestået 9.klasses afgangseksamen bør være et krav til alle elever, der forlader folkeskolen og dermed også være en forudsætning for påbegyndelse af en Erhvervsuddannelse.
- Ved start på en Erhvervsuddannelse bør eleverne screenes for kundskaber i dansk (læse, stavning), matematik samt engelsk, indtil der er sikkerhed for, at folkeskolen når sine mål.
- Undervisningen på grundforløbet bør differentieres efter elevernes forudsætninger.
- Det bør overvejes at placere 10. klasse på de tekniske skoler med merit til erhvervsuddannelserne.

2. Erhvervsuddannelsernes trin

- Erhvervsuddannelserne er i et krydspres, der skyldes, at der skal tages hensyn til minimum tre grupper af elever
- En gruppe på 70-80 pct. af relativt fagligt ”stærke” og afklarede elever (kernegruppen, som overvejende udgøres af de nuværende lærlinge, der gennemfører).
- En gruppe på ca. 10 pct. med svagere forudsætninger, der måske heller ikke er afklarede i deres uddannelsesvalg (restgruppeproblematikken).
- En gruppe på ca. 10 pct. af fagligt stærke og afklarede elever, der har et klart formål med deres uddannelsesvalg, og som efterfølgende med stor

sandsynlighed ønsker at videreuddanne sig på KVU, MVU eller LVU niveau (en del af disse har endvidere en forudgående gymnasial uddannelse).

- Hovedvægten **skal** ligge på kernegruppen og dennes faglighed, men der skal også være –perspektiver i en erhvervsuddannelse for de to øvrige grupper.

3. Erhvervsuddannelsernes indhold og form

- Erhvervsuddannelserne skal fastholdes som en vekseluddannelse, hvor vægten ligger på det fagligt-arbejdspladsrelaterede (lærlingeforløbet/praktikpladsforløbet)
- Praktikpladsforløbet må ikke reduceres til et praktikophold. Arbejdspladsen og den uddannelse, der her finder sted, skal fortsat være det centrale element i Erhvervsuddannelserne.
- Erhvervsuddannelserne bør indrettes med indledende screening, flere adgangsveje og mulighed for undervisningsdifferentiering i de boglige fag (9 kl., 10. kl- og HF-niveau samt gymnasiets A – C niveauer) samt fleksibel placering af grundforløbets teoretiske del.
- Der bør i højere grad arbejdes med målstyring frem for tidsstyring
- Trindeling med mulighed for at afslutte sin uddannelse på hvert trin med beskrevne og anerkendte kompetencer kan være en mulighed forudsat, at det laveste trin ikke gøres til en discount-uddannelse, der ender som en blindgyde. Og forudsat at det mellemste og højeste trin giver adgang til videreuddannelse.
- For at sikre dette, skal arbejdsmarkedets parter kompetence og indflydelse på styringen og tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne fastholdes som en central del af det danske erhvervsuddannelsessystem.

Dansk Metal august 2005